

REACTIE OP HET INTERNETCONSULTATIEDOCUMENT WET TOEKOMST PENSIOENEN

van Ruud Verberne.

I. Veronderstelde benefits van het NPS.

Laten we beginnen met enkele beloften die bij de introductie van het nieuwe pensioenstelsel werden gedaan:

1. **Iedereen gaat erop vooruit (doorlopend gebezigde uitspraak van Tuur Elzinga in 2020 en 2021).** Later door Netspar en vanuit SZW omgezet in 'ten opzichte van het huidige stelsel biedt het NPS een veel grotere *kans* op een beter pensioen'.

Dit lijkt te mooi om waar te zijn. En dat is het ook:

Kansberekening

Het NPS en deze kansberekening is gestoeld op louter aannames, veronderstellingen en modellen waarvan ten eerste mag en moet worden betwijfeld of die, en zo ja, in welke mate, nog steeds opgeld doen in het tijdsgewricht waarin we na de komst van Corona en de mondiaal sterk toegenomen geopolitieke spanningen en recent nog de Russische "vredesmissie" in de Ukraine zijn aanbeland.

Op tal van fronten bewegen we ons inmiddels -zowel internationaal als nationaal- op *unchartered territory*. We zullen over een breed linie snel tal van redesign processen moeten opstarten om te voorkomen dat we op tal van terreinen tegelijk gaan vastlopen.

Onderbouwing

Verder komt uit de rekenkundige bijlagen bij het onderbouwingsrapport van Netspar naar voren, dat de Black & Scholes formule onderdeel uitmaakt van de berekeningen, die een hogere kans op een beter resultaat aangeven. Dat is een formule die DNB destijds bij de invoering van het nFTK ook heeft omarmd voor de rapportage door de pensioenfondsen van de omvang van hun verplichtingen.

En daarvan is door de grote BPF-en in de afgelopen jaren juist vastgesteld en begin dit jaar kortstondig in de gezaghebbende pers (PensioenPro) naar buiten gekomen, dat die over de termijn na 20 tot 60 jaar regelmatig enorme vreemde afwijkende uitslagen opleveren. Zowel in positieve als in negatieve zin.

En waar je voor het gebruik dus geen kant mee uit kunt, want apert onbetrouwbaar.

Buffers zouden verdwijnen

Een betere kans zou je kunnen afleiden uit het feit dat de huidige buffers geacht worden te gaan verdwijnen en dat dus het fondsvermogen op het VEV na bij de transitie helemaal aan de deelnemers kan worden uitgedeeld.

Maar: zowel aan diverse onderhandelingstafels van sociale partners als bij verschillende pensioenfondsen is inmiddels doorgedacht en klinkt op veel plaatsen de roep door om alsnog een breed scala aan nieuwe reserves of buffers in te richten bij de overgang naar het NPS.

Reden is de permanente onzekerheid die wordt geïntroduceerd, niet alleen procesmatig, of als gevolg van de enorme hoeveelheid complexe techniek en daarin verscholen risico's, maar ook bij de beoogde werking van het stelsel in de praktijk.

Uitsmeren van mee- en tegenvallers en rendementen.

Onzekerheid speelt ook bij de veronderstelde uitkomsten van het NPS voor de aanvullende uitkeringen. Een gevolg van het idee om meer kapitaal te gaan vasthouden en rendementen op te potten om die pas (veel) later -veelal in uitgesmeerde vorm- te laten vrijvallen en toe te kennen, als het in de markten een keer echt hevig en/of langdurig tegenzit.

Verder draagt het aangeprezen systeem van uitsmeren van plussen en minnen van het behaalde rendement het risico in zich voor het ontstaan van **nieuwe pech- en geluksgeneraties**.

Die zouden namelijk ook verdwijnen met het NPS, maar die ban je op deze manier echt niet uit, net zomin als de **tegenstelling tussen jong en oud**. Deze laatste zal bij het aanhouden en (te) lang vasthouden van aparte reserves net als wanneer bij de toedelingsregels de werking daarvan in de praktijk gaat tegenvallen, alleen maar verder erger worden en verscherpen.

Een eventuele stapeling van buffers haalt de mogelijkheid van een soepele transitie onderuit en doet afbreuk aan een verbeterde startpositie.

Een andere doelstelling van het NPS is, dat de **premie betaalbaar blijft**. Helaas is ook die toezegging nu al een loze belofte gebleken, althans bij een rente die tegen nul staat en zeker als die negatief gaat.

2. Uitlegbaarheid en transparantie

Er blijft (te) veel dat niet te doorgronden en te volgen valt door de deelnemer

Een probleem dat we nu ook al kennen, is een gebrek aan (volledige) transparantie. Denk bijvoorbeeld aan de onzekerheid die in de **lifecycle** is ingebakken voor de oudere deelnemers. Als je als particulier met een pensioenkapitaal van Eur 350.000 of meer wilt beleggen, zijn er diverse aanbieders in de markt die je graag begeleiden. Maar geen van deze aanbieders aankomen met laag renderende beleggingen in hun hun voorstel. Zoals staatsobligaties die nauwelijks rente geven en die je bij inflatie alleen maar nog meer tot last zijn. Hoewel DNB die met name voorschrijft in een lifecycle beleggingsmix als veilige belegging op hogere leeftijd, loop je dus het risico dat je in die situatie en bij een ongunstige of aanhoudende inflatieontwikkeling als leeftijdscohort dan geen of zelfs alleen maar negatieve rendementen scoort. Dat moet dan in het NPS heel gekunsteld gecompenseerd worden door een speciale solidariteitsreserve voor ouderen in het leven te roepen, waarbij jongeren dan meer overrendement toebedeeld moeten krijgen.

Waarom zouden pensioenfondsen daar dan toch massaal in blijven beleggen? Omdat men denkt dat zo het risicobeleid beter op orde is of omdat men koste wat kost kortingen wil voorkomen?

Voor behoud van koopkracht is het raadzaam om voor de leeftijdscategorie 60 tot 75-jarigen in plaats van maximaal minstens 35% aan zakelijke waarden aan te houden en daarbij te sturen op kasstroommatching voor de eerstvolgende tien à vijftien jaar en daarbij rekening te houden met alle inkomensbronnen. Dan kan een renteafdekking voor dit cohort achterwege blijven.

Afgezien van de enorme hoeveelheid techniek, die zelfs actuarissen soms in verwarring brengt, is en blijft de grote zwakte van het NPS dat de uitkomst van de hoogte van het aanvullend pensioen ongewis blijft tot aan de pensioendatum. De deelnemer weet wel wat er in zijn potje zat, maar van wat er op dat moment voor terugkomt aan pensioen op grond van bij de uitvoerder geldende tarieven blijft een black box.

Bij toepassing van het shoprecht komt men terecht bij verzekeraars. Die brengen daar dan nog administratieve uitvoeringskosten bij in rekening, en die zijn dan met name bij kleinere pensioenen relatief sterk van invloed op de hoogte van het pensioen.

Voorzienbaar is, dat de uitlegbaarheid en transparantie er bepaald niet op vooruit gaan, als straks elk fonds eenmaal zijn eigen regeltjes heeft vastgesteld. Nu zijn er nog 206 pensioenfondsen -> straks 206 verschillende regelingen. Geen draadje om aan vast te houden. Niet erg fijn als je in je werkzame periode nog meerdere keren van werkgever (en pensioenregeling) zult moeten wisselen.

Je zou eerder de periode dat je als deelnemer met een individueel rugzakje je eigen pensioen kon opbouwen (B-polis) weer terugwensen, maar dan ingebed in de 2^e pijler.

Er wordt gezegd dat de transparantie ligt in de introductie van persoonlijke pensioenpotjes, maar die zijn puur virtueel. Wat daarachter zit aan toedelings- en verdeelregels en hoe dat uitwerkt zal voor de deelnemer toch altijd een black box blijven. De onzekerheid blijft knagen. Ook over hoe de hoogte van het pensioen eruit komt te zien bij het bereiken van de pensioendatum. Maar intussen draagt hij alleen al die tijd de risico's. Ook na het ingaan van de pensioenuitkering.

Vanaf het moment dat wordt overgegaan naar het NPS, wordt gewerkt met beleggingen per leeftijdscohort. Er zullen verschillende leeftijdscohorten komen, elk met een eigen renteafdekkingbeleid. Als de hele beleggingsportefeuille iets van 5% rendement maakt, geldt dat in de huidige situatie voor iedereen. Maar de in de nieuwe situatie wordt dat rendement toegedeeld aan leeftijdscohorten en krijgt een deelnemer in dezelfde functie en een gelijk salaris uit een naast hoger leeftijdscohort misschien een veel hoger rendement dan de jongere. Je kunt uitleggen wat je wilt, maar dat kan tot scheve ogen leiden. Zeker als beiden dezelfde risicovoorkeuren delen, maar de gemiddelde voorkeur in de ene groep ander ligt dan bij de andere.

Inflatie zou een belangrijke rol in pensioenregelingen moeten spelen. Maar die is de WTP maar dunnetjes ingebed. Inflatie dient veel meer in het contract te worden verwerkt. Daarbij houdt het NPS nog sterk vast aan nominale aspecten. En dat terwijl we in de praktijk al geruime tijd proberen aan te sturen op een reëel pensioenresultaat, want je wilt uiteraard als het even kan de CPI ontwikkeling proberen te matchen – en straks ook een inflatieontwikkeling zoveel mogelijk proberen terug te verdienen. Of is de pensioenuitkering bij het nieuwe stelsel soms maar bijzaak?

Maar al met al wordt het een heel zware inspanningsverplichting, complex, lastig te overzien en ongetwijfeld gaat dit dan ook weer gepaard met onverwachte neveneffecten. Nu al valt te voorzien, dat straks in de praktijk regelmatig de nieren hiervan zullen worden geproefd in gerechtelijke procedures door (groepen van) teleurgestelde deelnemers.

3. Afschaffing van de RTS. Daarmee verdwijnt dan ook de dekkinggraad.

Wat een contrast met het huidige stelsel:

- De strenge toezichtseisen worden voor een belangrijk deel losgelaten.
- Algemene buffers zoals in het nu bestaande pensioenstelsel zijn geen verplichting meer.

- Rendementen van de pensioenfondsen komen ook eerder in de hoogte van het pensioen tot uitdrukking. Maar dat kan positief en negatief uitwerken. Al kunnen daarbij wel buffers worden gevormd voor slechte tijden.

Het is buitengewoon jammer dat de in het nieuwe pensioenstelsel permanent aanwezige onzekerheid van het uiteindelijke pensioenniveau de basis legt voor versoepeling van de financieringseisen.

Als er bereidheid aanwezig zou zijn om dit ook voor het bestaande pensioenstelsel toe te passen zouden we helemaal geen nieuw pensioenstelsel nodig hebben. Dat kennen we al ruim 20 jaar en daar weten we goed de weg mee. Dat bespaart iedereen ook nog meer complexiteit, een kostbare overgang en een poel van onzekerheid. Daar kun je ook in de communicatie en met de informatievoorziening gewoon verder op doorbouwen. Door te voeren wijzigingen zijn ook gemakkelijker te volgen voor betrokken deelnemers en deelnemers die aan financiële planning doen, al zijn er dat nog niet zo veel.

Maar dit alles wordt tegengehouden omdat er een toezegging in de vorm van een soort van garantie ('belofte') zou rusten in het bestaande stelsel. Quod non. Want hoe valt dat te rijmen met de voorwaardelijkheid van de opgebouwde pensioenaanspraken? En met het principe, dat zelfs ingegane pensioenen gekort kunnen worden? Niet als laatste redmiddel maar gewoon als gevolg van het gehanteerde systeem.

RTS

Maar zie: in het ter consultatie voorgelegde Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling zien we in artikel 1c lid 1 sub a meteen de RTS alweer terug bij de **inrichting van het beschermingsrendement**. En dat terwijl het AG in 2009 bij de publicaties daarvan al heeft aangegeven, dat DE juiste curve niet bestaat....

Ook bij art. 46^e, **transitie-effecten met netto profijt en bruto profijt** (ook weer nieuw vakjargon, we kunnen er maar niet genoeg van krijgen) zien we onder het 5^e lid "de meest recente door De Nederlandsche Bank gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur" opduiken. En zo zitten er nog wel meer van dit soort voorbeelden in de wet verweven.

Ook de vermaledijde risicovrije rente blijft op tal van onderdelen gehandhaafd. Zie bv. art. 1 E lid 3 sub c.

De rekenrente zit o.a. verstopt in de premie, de daaraan gekoppelde doelstelling, is verbonden aan het fiscaal maximum, en komt terug in de communicatie en bij de uitkeringssnelheid.

Opmaken van de balans

We hebben hiervoor successievelijk vastgesteld, dat **bijna geen van de beloften over het nieuwe stelsel straks in de praktijk waargemaakt kunnen worden. Vele zijn in elk geval nu al bij voorbaat in het gedrang gekomen.**

Men heeft het pensioenresultaat als primair doel gesteld in plaats van eenvoud en uitlegbaarheid. Daarbij fungeert de risicohouding als trigger om met elkaar in gesprek te gaan. Daardoor gaat het model alles bepalen. Maar het echte pensioenresultaat aan het eind van de rit blijft gedurende de gehele opbouwfase hoogst onzeker. Of dat ook inderdaad een adequaat pensioen blijkt, moet dus worden afgewacht. Jammer en een gemiste kans.

Ja, hoe complexer je het maakt en als je niet de tijd neemt, om wat je bedacht hebt tussentijds ook nader te onderzoeken op zijn impact en mogelijke neveneffecten in de praktijk, dan vraag je gewoon om dit soort verrassingen.

Zal dat soort effecten niet nog meer toenemen bij verdere compromissen?

Kijk naar o.a.:

- **persoonlijker pensioen**: het blijft tot aan de pensioendatum een virtueel plaatje, dat in tegenstelling tot de huidige aanspraken, die voorwaardelijk zijn, jaarlijks nog wat harder zal blijven fluctueren tot aan de pensioeningangsdatum. En de verrassing hoe het dan uitpakt hangt af van het op dat moment geldende projectierendement, en net als nu in de leeftijdsverwachting en de RTS. En wat blijft er uiteindelijk van over als het mee moet gaan bewegen met de economie en de markten?

Tot dusver is steeds alleen maar verder te een rooskleurig scenario voorgehouden, met 'betere kansen'. Dat is een eenzijdige en bepaald geen realistische voorstelling van zaken.

Van de kansen op regelmatig verlies, in mindere en onzekere tijden als de huidige, de groeiende onzekerheid en het grote risico van een mogelijk te krappe beurs, die gepaard gaat met een variabele uitkering op de oude dag en een fixatie op nominaal die de boventoon blijft voeren, daar kijkt men van liever van weg.

Daarover wordt van officiële zijde en door sociale partners in alle toonaarden gezwegen, maar de kritiek hierop en op de zwakke kanten van het NPS zwelt aan.

Die valt niet af te doen met het uitspreken door de huidige verantwoordelijke minister, dat zij hoopt en gelooft dat we met dit construct het vertrouwen in het pensioenstelsel kunnen herstellen (PensioenPro van 29 april). Zij zou beter moeten weten.

Dat is oogkleppenpolitiek en de gevolgen bij daaraan blijven vasthouden zullen helaas spoedig merkbaar worden.

Eerst bij de gepensioneerden, maar geleidelijk ook bij alle opvolgende leeftijdschorten.

Maar het zal al vroeg ook van onderop komen, van de jongeren, die er niet voor voelen om opgezadeld te worden met voor hen onevenredig grote risico's en om in deze tijden als de kanaries in de kolenmijn te gaan fungeren. Zij bouwen liever iets op dat ze binnen 5 of 10 jaar in hun bereik kunnen hebben, niet over 45 jaar...

Theorie is een, praktijk is twee en dubbel zo moeilijk!

- **eerlijke communicatie** is, zoals we hiervoor al zagen extreem urgent en belangrijk. Maar tegelijkertijd is dat ook de grootste uitdaging. Men blijft ook nog alsmaar vasthouden aan de leugen van een gedane belofte. Dat is een gelegenheidsexcuus. Je mag toch hopen dat dat praatje na 12-14 jaar uitblijvende indexatie en een aantal kortingen en verlaagde opbouw her en der inmiddels wel voor een realistischer beeld heeft plaats gemaakt.

Sinds het loslaten van een vaste rekenrente en de invoering van het nFTK is er geen 'gaat u maar rustig slapen' meer bij. En dat, terwijl we ons na de financiële crisis van 2008 weer suf hebben gespaard van 800 naar 2000 miljard beheerd pensioenvermogen.

In de PW staat al sinds 2007 nergens dat er een garantie is. Dat bleek ook al eerder. Name-lijk uit diverse brieven, van zowel de vroegere ministers Donner en Asscher en laatstelijk nog uit een citaat van minister Hoekstra uit 2018.

Conclusie: men weet het wel in de politiek, maar men wil het eenvoudig niet meer weten.

Daarbij heeft de Kamer last van een erg kort geheugen, want de doorstroom is er veel te groot. Eerdere opgedane inzichten, kennis en getrokken lessen in de praktijk vlieden snel weer weg. En de ambtenaren richten zich naar wat ooit in een eerder resp. heersend coalitieverband is afgesproken, en dat lijkt als maatgevend te worden aangenomen. Ze checken kennelijk onvoldoende voordat ze aan de slag gaan of de uitgangspunten deugen en of daar wel een solide basis voor is in de praktijk en lijken zich bij voorbaat af te schermen voor eventuele kritiek (repressie en angstcultuur bij het Toeslagendossier).

Tot dusver is er doorlopend (en nog) op overoptimistische wijze naar pers en vaderland over de stelselwijziging gecommuniceerd. Er zal drastisch anders en meer realistisch gecommuniceerd moeten gaan worden. Met doorrekeningen op basis van 10.000 scenario's, zonder een idee van welke rekenrente er echter zit, en met weglating van wat het stelsel concreet gaat betekenen en opleveren voor elke individuele deelnemer ga je het niet redden. Dan raak je je deelnemers kwijt.

- **afschaffen van de rekenrente, RTS:** die blijft gewoon gehandhaafd, zit op tal van onderdelen in het NPS ingebakken.
- **tegenstelling jong – oud:** die is eveneens in het nieuwe stelsel ingebakken en bij voorbaat verzekerd. Bv. bij toedeling van rendement en regels inzake overrendement, de invulling van het projectierendement door sociale partners, maar ook door het uitblijven van een aan deze tijd aangepaste governance, waar de inbreng van gepensioneerden in VO/BO marginaal blijft. Gepensioneerden worden in de hele WTP maar een enkele keer genoemd. Bewust of vergeten?
- **wat blijft er over van een betere aansluiting op de arbeidsmarkt?** Zie de voorgaande opmerkingen.
- **de aldoor breed uitgedragen kans op meer indexatie en een beter pensioen.**

Die dreigt bij voorbaat te worden uitgehold bij een uitgebreide buffervorming, want wat je reserveert, kun je niet uitdelen. Een stijgende rente trekt in het huidige stelsel het bestaande ongemak van uitblijvende indexatie vanzelf weer recht. Alleen zijn er grenzen gesteld aan de inhaalindexatie, en mag je onder het NPS in betere en glorieuze tijden zelfs onbegrensde toeslagen tegemoetzien die de CPI-ontwikkeling ver overtreffen. Een merkwaardig contrast. Maar voorlopig liggen bij een tanend rendement eerst nog wel wat magere jaren in het verschiet.

Het is dus zaak om de juiste verwachtingen te wekken. Maar als iedereen door krijgt dat de WTP van begin tot eind alleen maar een stapeling van onzekerheden inhoudt, zowel in de opbouw als in de uitkeringsfase zal velen de trek in zo'n stelsel snel vergaan. De meeste gepensioneerden weten nog niet eens dat hun pensioen daarin verondersteld wordt variabel te gaan worden.

Een launch van de WTP in aanhoudend turbulente en hoogst onzekere economische tijden als de huidige zou plaatsvinden onder een ongunstig gesternte en draagt het risico in zich op 'black swans' en uiteindelijk een mager pensioen.

II. Uitvraag naar de risicobereidheid en het risicodraagvlak van de deelnemers.

Aanvullende bevoegdheden VO en BO.

Wat is de reden om het onderzoek naar de risicohouding in vier fasen door te voeren NA i.p.v. IN overleg met de organen van het fonds?

Dit staat toch haaks op de voor VO en BO eerder aangekondigde versterking 'met aanvullende bevoegdheden'? Immers in het consultatiedocument staat onder 4.5. Informatie aan pensioenfondsonderdelen (pag. 55) het volgende:

"Het VO en het BO krijgen inspraak op het besluit van het pensioenfondsbestuur over invaren en de inzet van vermogen. Bij een VO gaat het om een adviesrecht, bij een BO om een goedkeuringsrecht."

Goedkeuring betekent IN overleg. Waarom het VO slechts een adviesrecht wordt toegekend bij een operatie van deze omvang blijft een raadsel. De bevoegdheden van het VO zouden dus in het kader van het NPS eigenlijk (al dan niet tijdelijk) op een lijn met die van het BO moeten staan. Voor het adviesrecht zouden ze normaal gesproken ook al voor in aanmerking zijn gekomen.

Dus: waar zitten nu die aanvullende bevoegdheden?

Inbreng gepensioneerden en slapers.

Gepensioneerden en slapers worden geacht zonder verdere tegenspraak mee over te gaan met de actieve deelnemers. Hun inbreng in het VO is beperkt, maar nog de enige mogelijkheid om op dit cruciale onderdeel nog iets van hun opvattingen en stem te laten doorklinken.

Gemist: een overgang naar een eigentijdse Governance

Wat nog ontbreekt, is een aan de huidige veranderde tijd aangepaste governance. Waarin werkgevers met een C(I)DC-regeling niet langer participeren met eigen kandidaten in bestuur en VO en RvT. Of regel het anders zo in, dat die zich in elk geval altijd van stemming dienen te onthouden. En met het oog op de toenemende vergrijzing is het niet minder dan reëel, om voortaan ook een volwaardige eigen vertegenwoordiging ten behoeve van jongeren, slapers en gepensioneerden in bestuur, VO en RvT toe te staan.

Er is in het afgelopen decennium door DNB altijd verkondigd dat fondsbesturen op afstand dienen te staan van de opdrachtgever, en zelfstandig dienen te acteren, teneinde ongewenste belangenverstrengeling tegen te gaan. Maar in de WTP, aan de totstandkoming waarvan DNB ook heeft geparticipeerd, worden ze juist weer nadrukkelijk en erg dicht naar elkaar toe gedreven.

Dat gaat zelfs zo ver, dat in de praktijk meerdere werkgevers met een C(I)DC-regeling menen dat ze, nadat ze vanwege eigen andere prioriteiten (al dan niet voor de actieven of in het kader van de CAO) eerst samen met de bonden een te laag premieniveau ten opzichte van de eerder uitgesproken ambitie hebben vastgesteld, een compensatie van de gemiste geambieerde opbouw gewoon naar het fonds kunnen doorschuiven. Zij mogen immers op grond van IFRS-regels geen verder financiële bemoeienis meer hebben met het fonds dan de jaarlijkse betaling

van de voor een vaste periode overeengekomen premie. Zo'n werkgever probeert bewust roofofbouw te plegen op het vermogensaandeel van slapers en oudgedienden in het fonds.

De arbeidsvoorwaardelijke bemoeienis dient voor hen op te houden bij het vaststellen van de premie, die ze voor hun actieven medewerkers over hebben. De mogelijkheid om over het graf van het gesloten fonds heen kunnen blijven regeren over hun oudgedienden, dient dan ook ten stelligste te worden uitgesloten. Het achtergebleven fondsbestuur hoeft immers van hen op geen enkele financiële ondersteuning meer te rekenen, met dank aan IFRS. En de deelnemer krijgt alle risico's naar zich toegeschoven en betaalt uiteindelijk het gelag.

Werkgevers die eerder naar C(I)DC overstapten en zich tegen verdere financiële risico's ingedekt achten door de IFRS-regels, behoren naar redelijkheid en billijkheid een creatieve oplossing te bedenken. Wellicht krijgen we dan net als vroeger in het ontslagrecht tijdelijk weer te maken krijgen met pro forma procedures van deelnemers, waarbij de kantonrechter (of gezien de hoge werkdruk en achterstanden aldaar een door hen gedelegeerde instantie) slechts volgens een standaardformule de hoogte van de tegemoetkoming hoeft vast te stellen en in te vullen. Vrij van belasting door de fiscus, het gaat immers om een buffer om de in deze tijden niet bepaald ondenkbare snel komende achteruitgang op te vangen.

Overigens komt de overheid als grootste werkgever, bij wie de doorsneepremie in omvang het grootste probleem vormt er wel heel goedkoop van af. Immers, zij hadden best een bijdrage mogen leveren door de fiscale faciliteit rond pensioen eenmalig te verruimen voor deelnemers die getroffen zouden kunnen worden door het wegvallen van de doorsneepremie. Door b.v. al naargelang de leeftijd van de deelnemer pro rata een deel van de opgebouwde aanspraken om te zetten in netto rechten.

Tot dusver gehouden onderzoeken.

De onderzoeken naar risicopreferentie en -draagkracht bij de deelnemers die tot dusver de revue zijn gepasseerd moeten helaas op onderdelen voor een groot deel worden gekwalificeerd als **misleidend**.

Het is namelijk lastig om tot een echt goede vragenlijst te komen over risicobereidheid en – draagvlak onder het NPS, als daar toch weer nog tal van onduidelijkheden en niet eerder gesignaleerden risico's in blijken te zitten en dat nog niet eens kracht van wet heeft gekregen en nog met een reeks lagere wetgeving moet worden aangevuld.

Een integrale risicobeoordeling -die nooit mag ontbreken bij een dergelijke complexe operatie met zulke verstrekkende financiële gevolgen voor alle werkenden die ooit nog met pensioen gaan en voor degenen al gepensioneerd zijn - is dus niet eens mogelijk!

Pensioenfondsen missen bovendien nog de rekenvoorschriften van DNB. Die gaan een cruciale factor vormen die het geluk van de deelnemers zal maken of breken. Maar realiseer je daarbij, dat een scenarioset nooit objectief en dus niet onschuldig is. Maar die bepaalt wel, hoe er gaat worden ingevaren. En hoe de herverdeling plaatsvindt.

We weten maar een ding: het NPS stelt de deelnemers op alle fronten, vanaf de opbouwfase tot en met name in de uitkeringsfase, doorlopend bloot aan toegenomen risico. Hun voorland is continue onzekerheid.

Om dat te verbloemen worden bij de uitvraag op onderdelen regelmatig gekleurde en sturende formuleringen gebruikt. Bovendien weet een deelnemer niet hoe solidariteit gaat worden ingeregeld, wat dat voor hem betekent, laat staan wat en hoe er gedeeld of toegerekend wordt. Of wat de gevolgen zijn van een wisseling van werkgever, als bij de pensioenuitvoerder van zijn oude werkgever de SR dankzij een aanwezige hoge dekkingsgraad bij de transitie meteen goed is gespekt.

In diverse videomeetings in april jl. over het NPS en de MvT werd in vraag gesteld, of we er niet beter aan doen, nu de rente gestaag stijgt en daarmee de meest prangende problematiek voorlopig weer van de baan lijkt, een rustig te bekijken of we onderdelen, waarvan vast staat dat ze een verbetering opleveren en uitlegbaar zijn, uit de NPS kunnen halen om ze over te zetten in het huidige stelsel. Dat is immers nog altijd een van de beste stelsels ter wereld, zij het met enige knelpunten. Laten we op de aanpak daarvan en een mogelijk doorbouwen op het huidige stelsel eens focussen.

Willen we tot een optimaal stelsel met een zo goed mogelijk resultaat voor de deelnemers komen, zouden we kunnen overwegen om voorlopig terug te keren naar een vaste rekenrente, net als vroeger, maar een van 2,5%¹ en die vastzetten. Daarmee wordt onmiddellijk het vertrouwen weer voor een stukje hersteld en zijn alle momenteel bestaande problemen ook van de baan. Iedereen voorlopig tevreden.

Het wordt dan ook een stuk minder ingewikkeld en we hoeven er dan ook geen kapitalen extra aan uit te geven. De verschillen tussen oud en nieuw stelsel zijn voor de deelnemers behoorlijk drastisch en zeker voor de gepensioneerden. De onzekerheden en het risico op ernstige negatieve financiële gevolgen is voor hen extreem hoog. Er zou zelfs een nieuw financiële kloof door kunnen ontstaan, tussen actief en gepensioneerd.

De **risicooversie** zal men er bij een alsnog doordrukken van het NPS zeker nooit uitkrijgen bij de deelnemers. Integendeel, die zal terugkomen als een boemerang doordat nog meer deelnemers dan volkomen gefrustreerd echt volledig zullen gaan afhaken.

Wat dat dan voor effect sorteert op het verdere gedrag laat zich raden.

Dat geldt ook voor het gegeven, dat sneller gaat worden gekort. Deelnemers zullen dat ervaren als een regelrechte aanslag op hun pensioen. Het doet wat met het leven van de mensen. Een bestendig pensioen bood hen tot nu toe nog altijd houvast. Als je die zekerheid verliest...

Kwetsbaar zijn dan met name de gepensioneerden, die bij een alsnog krappere wordende portemonnee al snel een sociaal isolement terecht kunnen komen, wat kan uitmonden in klachten

---

¹ Wat is het effect van een opslag op de rente van 1 procentpunt, om een dalende rente, het effect van bestaande interventies van het ECB weg te werken? Let wel: de marktrente verandert niet, we zetten er alleen een procentpunt bovenop. In die situatie gebruiken we gewoon een andere discontovoet maar blijft verder alles gelijk. Aandelen blijven hetzelfde en obligaties ook. Indekken van een rentedaling of stijging heeft geen effect want de marktrente blijft hetzelfde. Het antwoord op deze vraag moet zijn dat de dekkingsgraad in zo'n geval fors zou stijgen, met wel 18 tot 20 punten, afhankelijk van de leeftijdsopbouw van het fonds. Inmiddels stijgt de rente weer, terwijl de waarde van de vermogens op het eerste gezicht een afname laten zien, omdat het rendement sterk afneemt en zowel aandelen als obligaties in deze nerveuze tijden en bij inflatie in waarde dalen.

van eenzaamheid, depressiviteit en verdere gezondheidsklachten met zich kan meebrengen. En bij herhaling dreig je al snel op voet van oorlog te komen. Ook met hun kinderen.

Komt de deelnemer wel in beweging?

Maar los daarvan: zonder een echte stimulans, realistische communicatie, enige basiskennis en enig inzicht en goede begeleiding zal de deelnemer, net als eerder, ook onder het NPS niet in beweging komen – misschien eenmalig, maar zeker niet blijvend. Die heeft als burger al zijn handen vol aan de zaken des levens, in privé, werk en beroep, waar hij dagelijks mee wordt geconfronteerd. Bovendien is momenteel zeker 95% totaal pensioenonwetend, en/of wil of kan die zo'n uitdaging gewoon niet aan.

In het NPS klinkt nog steeds te veel het onder de afgelopen Kabinetten jarenlang gehanteerde adagium door van **de 'zelfredzame burger'**, waarvan zelfs Ministerpresident Rutte eind vorig jaar tot het inzicht kwam en toegaf, dat dit de facto geen haalbare kaart is gebleken.

III. Enkele capita selecta uit het consultatiedocument:

Het **implementatieplan** (Par. 9b.3 - art. 46) omvat een heel cluster spelregels. Artikel 2 sub b meldt, dat de **methode** dient te worden aangegeven die gaat worden gebruikt voor de waardering van de pensioenaanspraken en pensioenrechten en het aanwenden van het vermogen.

Inmiddels gaan er stemmen op om af te zien van **ALM value based methode**. Die zou te complex zijn en teveel op aannames zijn gebaseerd. Maar is niet juist deze systematiek ook aangewend om te komen tot de verkondiging van het standpunt, dat het NPS stukken beter zal worden dan het huidige?

De betrokken actuarissen -de nijvere drie B's- rekenden met de beide methodes, ook **de standaardmethode**, en stelden vast dat er afhankelijk van de opbouw van de populatie bij een fonds voor bepaalde leeftijdscohorten heel andere uitslagen naar voren kunnen komen.

Maar de standaardmethode zou volgens anderen weer te simpel kunnen zijn en ongewild aan essentiële issues voorbij kunnen gaan en dus zo mogelijk risico's inbouwen voor de uitwerking in de praktijk. Een cruciaal punt.

Als er serieuze kanttekeningen te plaatsen zijn bij de beide methodes bij een overgang naar zo'n complex nieuw stelsel, dan ligt het dus in de rede om alle fondsen steeds met beide methodieken te laten rekenen en niet alles op een kaart te zetten. Om dan vervolgens op zoek te gaan naar een redelijke verklaring voor de verschillen, waarom die specifiek daar naar voren komen, of daar iets -en zo ja, hoeveel- dan wel niet op valt af te dingen; of om na te gaan, op welke wijze in alle redelijkheid een brug valt te slaan met bijsturing met behulp van andere instrumenten om alsnog tot een (min of) meer evenwichtige oplossing te geraken.

Als het gaat om de **waardering van (op dit moment nog altijd voorwaardelijke) pensioenaanspraken en (ingegane) pensioenrechten**, die in de huidige PW vanwege het sociale karakter van de aanvullende pensioenuitkering in zoveel mogelijk beschermende regels is ingebed, maar uiteindelijk, als de nood extreem is en uitsluitend gekort kunnen worden als er geen enkel ander instrument meer openstaat, stel ik als jurist tussen beide een duidelijk verschil in waarde vast. Ingegane rechten kun en mag je immers nooit zomaar eenzijdig wijzigen. Het creëren van

louter onzekerheid rond pensioen in de uitkeringsfase kwalificeert niet bepaald als een aanmerkelijk maatschappelijk belang. Integendeel.

Ik mis dan ook een opinie van pensioenjuristen of ingegane rechten zomaar platgeslagen mogen worden en op een en dezelfde hoop gegooid als de voorwaardelijke aanspraken. Immers, pensioentrekkenden zijn niet alleen voor het grootste deel van hun oude dag afhankelijk van hun aanvullend pensioen, zij zijn gewend aan een bestendige uitkering die als het even kan tot op zekere hoogte meeloopt met de CPI.

Aangezien ook zij geacht worden volledig zelf alle verdere risico's te gaan dragen, is het normaal dat zij hiervoor een vergoeding of compensatie ontvangen. Werkgevers die overstapten naar een C(I)DC-regeling hebben immers eerder ook aan pensioenfondsen een 'bruidsschat' meegegeven bij wijze van tegemoetkoming of afkoop van de overgedragen risico's. Aangezien sociale partners c.q. de werkgever mag bepalen of deelnemers moeten gaan invaren, behoren zij nog een keer een pro rata parte bijstorting te doen, maar nu in de persoonlijke potjes ten bate van hun oudgedienden. Het ontbreekt hen immers aan middelen om nog extra inkomsten uit arbeid te verwerven en zo een buffer te genereren om de levenskwaliteit op hun oude dag bestendig te houden bij fikse markttegenvallers.

Leeftijdscohorten.

Het blijft apart, dat de risicohouding per leeftijdscohort wordt vastgelegd (art. 14t). Dat zal ongetwijfeld te maken hebben met de leeftijdsverwachting van zo'n cohort. Terwijl in zo'n cohort laag- en veelverdieners kunnen zitten. De een met een duidelijke risicoaversie, waarbij de ander juist best wel een gokje wil wagen met een variabel pensioen.

Dan lijkt het logischer om de gelijkgestemden te clusteren per cohort en daar dan bij elk cluster een aparte, eigen risicohouding tegenaan te zetten. Dat maakt het wel weer nog wat complexer, maar dit doet dan tenminste wel recht aan de verlangens en wensen van de individuele deelnemer. Want daar gaat het uiteindelijk toch om. Of niet?

Deelnemerskenmerken en wetenschappelijke inzichten.

Zijn de **deelnemerskenmerken** (art. 16t lid 6 sub b) na de Brexit, Corona, de recente opleidings-, zorg- en milieuvraagstukken en gegeven de huidige oorlog in Europa en de mondiaal toenevende geopolitieke spanningen inmiddels al niet lang en breed achterhaald?

Wat ik aan onderzoek tegenkom is doorgaans (en soms ver) van voor Corona en het oudere materiaal lijkt al lang en breed achterhaald.

We moeten zeker op dit gebied niet nog meer onzekerheden aan NPS willen toevoegen.

Welke **wetenschappelijke inzichten** denkt men hier te gaan hanteren? Zijn die ook van (enkele) jaren terug of zijn die wel up-to-date? De maatschappij is immers de afgelopen jaren sterk in beweging en aan verandering onderhevig geweest. Dat proces lijkt voorlopig ook nog lang niet uitgekristalliseerd.

Het is de moeite waard om die inzichten ook eens te publiceren, en niet alleen binnen de pensioensector. Breng ze ook eens op als stellingen in een tv-programma en laat ze challengen door ervaringsdeskundigen en het publiek.

Misschien draagt dat dan bij aan het herstel van het vertrouwen – of het wordt duidelijk of dit wel of geen deugdelijke instrumenten zijn!

Maatstaven voor de risicohouding

Een van de moeilijker dingen waar we nu al mee werken is de risicohouding. We werken hier eigenlijk met een concept dat wetenschappelijk nog niet goed is uitgekristalliseerd. En beleggingstechnisch wordt de rendementstoedeling een lastig verhaal. Want het pensioenfonds moet gaan uitleggen dat sommige deelnemers erop vooruit zullen gaan, en anderen achteruit. Dat geldt zowel absoluut als ten opzichte van de verwachting van de deelnemers.

Publicatie van de **maatstaven voor de risicohouding** (art. 14u, art. 1, a, b en c) met bijsluiten van een toegankelijk en hanteerbaar voorbeeldrekenmodel ligt hier in de rede om pensioenbestuurders, VO en RvT in staat te stellen, zich aan de hand daarvan stapsgewijs een beeld te vormen van het proces en dat proberen te doorleven. De belangen van de deelnemers zijn er groot genoeg voor.

Inzicht in risicodraagvlak en goede keuzebegeleiding.

Om goed inzicht te krijgen in het **risicodraagvlak** (art. 14v lid 1 en 2) van deelnemers is een forse reeks persoonlijke data benodigd. Wat in de uitvragen die inmiddels de revue zijn gepasseerd, aan vragen hierover is opgenomen schiet tekort. Die moeten echt veel verder gaan.

Denk aan de gezinssituatie (met/zonder partner/gescheiden, kinderen ten laste en al dan niet studierend, inkomenspositie, financiële lasten, vermogenspositie, huur of eigen woning en de lasten daarvan, verzekeringen, evt. aanstaand vermogen uit erfenis etc.), en gemiddelde maandelijkse en verder evt. bijzondere uitgaven uit de afgelopen periode of die nog gepland staan.

Stel daar een **uniforme standaardvragenlijst** voor op en laat die voorafgaand aan de persoonlijke eerste intake vanuit een speciaal in het leven te roepen **keuzebegeleidingsinstantie** door de deelnemer invullen. Laat hem bij de intake zoveel mogelijk onderliggende documenten of stukken meebrengen en overleggen. En periodiek en bij een wijziging in de persoonlijke omstandigheden dienen de data uiteraard op dezelfde wijze te worden geactualiseerd.

Door deze te combineren met de informatie die uit de intake naar voren komen kan dan de keuzebegeleiding gericht naar elke individuele deelnemer aangeven, welke opties het beste passen bij de persoonlijke situatie en/of ambitie en waarom. Zo kom je een heel stuk dichterbij toegesneden individuele data en een verantwoorde keuze door de deelnemer.

Die gegevens zijn ook nodig om de deelnemer zelf het nodige inzicht bij te brengen in wat hij uiteindelijk kan en evt. moet doen om zelf zijn geambieerde pensioenresultaat alsnog te kunnen behalen.

AFM en NIBUD hameren er niet voor niets op, dat de deelnemer letterlijk bij de hand moet worden gepakt. Gebeurt dat niet, dan lanceert men het NPS op glad ijs. De keuzes en te nemen besluiten zijn enorm verstrekkend en bepalend voor een aangename of karige levensavond. Want alle risico's liggen onder het NPS voortaan bij de deelnemer, zo is voor hem beslist. En hij krijgt daarbij in het nieuw voorziene proces doorlopend te kampen met aanhoudende onzekerheid, tot aan zijn dood toe.

Alsof hij dagelijks nog niet genoeg aan zijn hoofd heeft.

Een deelnemer, degene die zelf niet mag meepraten, maar wel geacht wordt als anderen daartoe besluiten, mee over te gaan naar een complex en met puur onzekerheid beladen stelsel moet en zal het gelag betalen.

Hoe valt deze contradictie te rijmen? Hoe fair is dat? Neigt dat niet naar onbehoorlijk bestuur?

NB. In Groot-Brittannië werd een jaar of tien geleden door werkgevers aan deelnemers keuzebegeleiding als **aanvullende arbeidsvoorwaarde** ten dienste gesteld en bekostigd. Binnen de kortste keren had daar in de markt een platform van gespecialiseerde bureaus ontwikkeld waar de werkgever zijn keus uit kon maken en een contract mee afsluiten, zodat de deelnemers daar een beroep op konden doen. En met succes. Het gaat dus verder dan het begeleiden en wegwijs maken bij de intake en het vervolgens houden van een jaarlijkse pensioencheck, want ook bij een ingrijpende verandering van persoonlijke omstandigheden (chtscheiding, ontslag, overlijden partner etc.) en vragen of aan- of bijsturing op eigen initiatief wenselijk of noodzakelijk is en welke middelen daarvoor dan ten dienste staan, kan men daar aankloppen.

Deze begeleiding werd daar een succes.

Alleen kampt men in het UK nu met het probleem, dat men daar alweer van het systeem dat onze overheid hier te lande nu wil gaan invoeren probeert af te komen. Het pakt namelijk averechts uit in de praktijk: de resultaten vallen zwaar tegen (zie o.a. de paper van Jelle Mensonides en Jean Frijns).

De aanwending van het eigen vermogen.

Wat de **aanwending van het eigen vermogen** betreft bij het invaren dient een eventuele compensatie voor het afschaffen van de doorsneespremie systematiek langs arbeidsvoorwaardelijke weg te worden vormgegeven. En bij verandering van baan of ontslag dient dan een compensatie te worden verdisconteerd bij de eindafrekening.

Anders dreigt het een sigaar uit eigen doos te worden voor de deelnemers of gaat het ten koste van de toedeling van het aandeel in het vermogen aan de 45-minners, de slapers en gepensioneerden.

Ook zou hierdoor anders een soepel invaarproces kunnen worden bemoeilijkt.

Vraag blijft overigens, of daarvoor überhaupt een compensatieregeling zou moeten gelden. Toen de rente de nul naderde en negatief dreigde te worden zagen we immers een heel ander beeld: de 60 miljard, waarvan eerder sprake was en later werd omgebogen in ca. 40 mia., smolt namelijk weg als sneeuw voor de zon naarmate de rente lager werd, uiteindelijk zelfs tot een nulpunt. Maar over dat laatste hoorde je verder niemand meer.

Communicatieplan

Voor het **communicatieplan (art. 46a)** verwijs ik korthedshalve naar hetgeen de AFM en het NIBUD hierover al hebben opgemerkt. Zonder stimulans en zonder solide basis aan kennis en attitude bij de deelnemer kun je communiceren wat je wilt, maar het zaad valt op droge rotsen. De aankondiging van oud-Minister Koolmees uit begin 2020 om elk fonds toch weer de ruimte te geven om zijn eigen stempel te drukken op de pensioencommunicatie zal het onbegrip en de desinteresse in pensioen bij de deelnemers nog verder aanwakkeren en het vertrouwen in het stelsel nog meer ondermijnen.

Dat je in algemene zin anders communiceert bij een sterk vergrijsd of bijzonder jeugdig fonds, dat een hoge mate van in- en uitstroom kent, spreekt voor zich.

Maar verder geldt dat de arbeidsmarkt fundamenteel is veranderd, langdurige dienstverbanden zijn verleden tijd. Men verandert in 5 jaar soms al menig keer van baan. En die markt blijft maar veranderen. Wil je als deelnemer het overzicht kunnen blijven houden, dan dient voor de kern van de informatie, bij in- en uitdiensttreding en voor het jaarlijkse pensioenoverzicht eenvoud en eenheid in opzet, toon en helderheid de maat te zijn en een consistent handvat te

bieden aan de deelnemers, ongeacht hun mate van arbeidsmobiliteit. Handhaaf dus voor het behoud van enig pensioenbegrip bij alle fondsen in vredesnaam Pensioen 1-2-3 en ook het UPO. Dat laatste op basis van eenzelfde eenvoudig en toegankelijk standaardstramien.

Gebruik van maatmensen.

Bij de **VBA-rekenmethodiek (art. 46c)** wordt in lid 4 het volgende gesteld:

“Voor zover een pensioenuitvoerder bij de berekening gebruik maakt van **maatmensen** leidt deze vereenvoudiging **niet** tot materiële afwijkingen in de berekening van de marktwaarden van de te verwachte pensioenuitkeringen van deelnemers, gewezen deelnemers en andere aanspraakgerechtigden”.

Hoezo niet? Gaat het hier om een aanname, of wordt bedoeld dat deze niet **mag** leiden tot een materiële afwijking?

Artikel II, Besluit financieel toetsingskader.

Wat is nodig om het nFTK te verzachten?

Want in het nieuwe stelsel blijft gewerkt worden met een ondeugdelijke formule om de omvang van de verplichting van een fonds dat niet invaart over een periode van 60 jaar te bepalen. Als de omstandigheden een fonds niet toelaten om in te varen, mogen de deelnemers daaronder niet onevenredig zwaar lijden.

Het bestaande stelsel zou dan kunnen worden ‘bevroren’, met uitzondering van de zgn. veilige marktrente. Die dient dan vervangen te worden door een vaste rekenrente van 2,5% (bodem), die alleen in opwaartse zin op kwartaalbasis achteraf mee kan stijgen als de 10 jaarsrente boven de bodem uitkomt.

2.3. Opheffing leenrestrictie.

Los van het feit, dat het risico van een lege of negatieve persoonlijke pot bij jongeren absoluut dient te worden tegengegaan en niet moeten gokken met ‘geleend geld’, ze hebben immers nog heel wat andere dingen in hun leven op te bouwen, werkt de opheffing van deze restrictie pervers uit naar de deelnemer die zo’n lege of negatieve pot heeft opgelopen en die van baan wil veranderen. Moet hij dan een schuldbekentenis tekenen dat hij in elk geval het negatieve saldo aanvult en met een pensioengat elders aanvangen?

De solidariteitsreserve en de risicodelingsreserve.

Een soortgelijk probleem doet zich voor bij de **solidariteitsreserve** en de **risicodelingsreserve** en god-weet-wat nog meer voor reserves gaan worden aangelegd, waarvan bepaald wordt, dat het individuele aandeel daarin bij een wisseling van baan niet mag worden overgedragen?

Dat wordt helemaal prangend als een fonds met een hoge dekkingsgraad besluit om de SR tijdelijk met meer dan 15% van het vermogen te gaan vullen en een deelnemer juist in zo’n periode in het belang van zijn ontwikkeling en carrière van baan gaat veranderen. Moet hij dan soms zijn potje achterlaten? De bedoeling was toch ooit om de deelnemer juist te faciliteren door een soepele waardeoverdracht, zodat hij zijn aandacht niet over meerdere op verschillende plaatsen opgebouwde aanspraken hoeft te verdelen?

Bij een gedwongen spreiden over meerdere uitvoerders zal hij al snel het overzicht en de controle verliezen. Zijn uiteindelijke pensioen zal daar onder te leiden hebben.

Het zijn pijnpunten die je kunt missen als kiespijn als je je wilt ontwikkelen en je kansen grijpen in een dynamische arbeidsmarkt.

Overigens gaf Ortec, zelf stevig commercieel belanghebbende bij de realisatie van een stelselwijziging al aan, dat de eventuele impact van het nieuwe stelsel redelijk 'geïsoleerd' is bekeken. Omdat men (nog) niet goed weet wat het gaat betekenen voor de individuele deelnemer, adviseren zij om voorafgaand aan besluitvorming en invoering eerst over te gaan tot het instellen van een proeftuin, in samenwerking met bv. het CPB en de Pensioenfederatie.

Kostenplaatje shoprecht.

En het wordt helemaal pijnlijk als een deelnemer later gebruik wil gaan maken van zijn shoprecht (2.5). Immers, dan pas komt hij erachter dat daar ook een stevig prijskaartje aan hangt voor de behandelings- en administratiekosten. Hoort hij daarover ook niet tevoren te worden voorgelicht, of kan de AFM zorgen dat alle verzekeraars maandelijks een gezamenlijk staatje aanleveren op de site van AFM of mijn mijnpensioenoverzicht.nl, met de kosten die worden aangerekend?

Zo niet, hoort dat dan tot de bruto pech?

IV. De rondetafelgesprekken met Kamerleden van 22 april jl.

Bij de rondetafelgesprekken met leden van de Tweede Kamer van 22 april zijn in de position papers een hausse aan serieuze pijnpunten, twijfelpunten en aanpassingsvoorstellen opgebracht. Die mag en moeten SZW, de Stuurgroep, de betrokken werkgroepen en de beide Toezichthouders ook zeker ter harte nemen. Want het werk is nog lang niet gedaan!

Zo kwam onder meer de vraag op, waar het geld heen gaat bij een hele hoge dekkingsgraad bij invaren. Het antwoord luidde: op de eerste plaats wordt dan ruim toegedeeld, evenredig over alle leeftijdschorten. En op de tweede plaats kan gebruik worden gemaakt van het tijdelijk inrichten van een hogere solidariteitsreserve dan 15%. Je mag je afvragen, of dit nu alsnog voorgeschreven gaat worden, of dat men de fondsbesturen de vrijheid gunt om zelf toe te delen zoal men dat het beste voorkomt. Uiteraard onderbouwd met de nodige argumenten en opgave van de opties die daarbij in aanmerking zijn genomen – al dan niet na raadpleging van de RvT en liefst met goedkering van het VO.

De recente uitspraak van de heer Knot, dat inmiddels rekening dient te worden gehouden met extra inflatie in 2023 en 2024 ontlokte de vraag, wat een inflatie van 10% tot gevolg zou hebben voor de gepensioneerden. Als je 10% wil compenseren kost je dat zo'n 6% van je buffer. Bij een voor ingegane pensioenen gevulde solidariteitsreserve kun je de ouderen dan volledig compenseren. Maar houdt de inflatieontwikkeling langer aan, dan zul je moeten kijken of en zo ja, in welke mate je dan nog een compensatie kunt toekennen, en of de jongeren niet ook alsnog gecompenseerd dienen te worden. Voorwaar, een interessante bron voor hernieuwde discussie tussen jong en oud.

Het verschil tussen de solidaire regeling en de flexibele regeling wil men de laatste tijd nogal eens marginaliseren. De verschillen zouden niet zo heel groot zijn. In de praktijk blijkt echter een heuse schoolstrijd te zijn ontstaan, van uitgesproken voor- en tegenstanders. Die tegenstelling lijkt zich ook af te tekenen tussen sociale partners, werkgevers en vakbonden. Of deze ontwikkeling nog leidt tot een verdeel front en alsnog een show stopper oplevert, zal in de praktijk nog moeten blijken.

De heer Maatman verklaarde dat we te gehaast bezig zijn. En dat we meer tijd moeten nemen. Beter nu dan zeer grote risico's te nemen. Groot manco is dat de scenario's van DNB nog steeds moeten worden uitgewerkt en die zijn cruciaal. Hij ziet ook juridische risico's opdoemen vanwege een mogelijke te vergaande inbreuk op het eigendomsrecht en grote groepen deelnemers die alsnog bezwaar zullen gaan maken.

Hij mist in het nieuwe stelsel een balans. Het is nu sterk gesloten in het streven om een collectief contract tot stand te brengen. Hij pleit daarom voor de inbouw van flexibiliteit bij uitvoering onder wijzigende omstandigheden, een adaptief stelsel, dat bescherming kan bieden aan deelnemers. Hij wil ook een stap terug doen. En een duidelijke scheiding aanbrengen in de verantwoordelijkheden tussen sociale partners en uitvoerders en de rol van de Toezichthouders. Het pensioenfonds is namelijk eigenaar van de buffers en daarvan houder voor de deelnemers en pensioengerechtigden. Sociale partners gaan daar niet over! De Toezichthouder dient zich meer afstandelijk op te stellen, terwijl juist meer het samenspel moet worden gezocht door het fondsbestuur met de RvT en het VO.

Het collectieve bezwaarrecht is nu een dode mus, daar is geen adequate vervanging voor. Het is niet zo waterdicht als de wetgever veronderstelt. Straks krijgen we te maken met open normen, die de rechter moet gaan invullen in termen van wat is adequaat en evenwichtig. Maar hem staat geen andere toetsing ter beschikking dan zich af te vragen, of het fondsbestuur in redelijkheid tot zijn besluit heeft kunnen komen.

En bij een proces ontstaat het risico, dat de klagende partij in het gelijk wordt gesteld. Het fonds moet dan betalen? Waarvan? Uit de potjes van de deelnemers? Of wordt daarvoor bij de inrichting van het contract meteen een aparte voorziening afgescheiden? En wat betekent het voor het gedrag van de betrokken deelnemers, als ze in het ongelijk worden gesteld? Op zich al een goede reden om niet in te varen, maar de mogelijkheid om te weigeren is er bijna niet.

Ook anderen vielen hem bij: het gaat veel te snel, er zijn nog veel te veel open einden.

Al met al: je krijgt maar een keer de kans om het goed te doen.

In het debat viel van verschillende zijden het advies te beluisteren om gezien de stijgende rente een time out te nemen en het gunstige tij goed te gebruiken. Door alsnog te reflecteren op de papers gesignaleerde problematieken. En door nader onderzoek te doen naar de aangedragen alternatieven en mogelijke opties die in de vliegende haast van de 9 maanden na april 2020 en onder druk van de snelkookpan waarin men in die periode verkeerde noodgedwongen terzijde moesten worden gelegd. Ze zijn niet onderzocht, laat staan besproken.

Dit alles onder het door meerdere sprekers aangehaalde motto: "Bezint eer ge begint".

Moet pensioen echt verworden van een collectieve sociale voorziening tot een ordinair platgeslagen financieel product?

Buitenlandse verzekeraars staan al handenwrijvend klaar om onze markt betreden, nieuw financieel gewin!

Heeft DNB er eigenlijk al rekening mee gehouden dat onze regelgeving deze partijen (die veelal ook bij het uitschrijven van het voorliggende concept waren betrokken en weten waar de ma-zen straks zitten) veel te veel speelruimte laat, en wordt daarop geanticipeerd?

Met het belang van alle deelnemers dient bij zo'n operatie uiterst zorgvuldig te worden omgegaan. Gezien de regelgeving in de PW die hen nu (nog) zoveel als mogelijk beschermt tegen aantasting van hun ingegane rechten, geldt dat extra voor de belangen van de gepensioneerden.

Voor de goede orde zij hierbij vermeld dat de meeste gepensioneerden het op dit moment nog altijd moeten doen met een aanvullend pensioen dat lager is dan de hoogste AOW-uitkering. Iets wat de Kamer dreigt te vergeten bij de 'eenmalige' (?) ontkoppeling van de AOW van de stijging van het minimumloon. Zij zijn samen met de minimumloners echt het meest kwetsbaar. Er zijn overigens relatief maar erg weinig gepensioneerden die voldoen aan het in de pensioendiscussies graag gepropageerde plaatje van de 'rijke genieters'.....

V. Slot.

Het heeft bij de uitwerking van het NPS aan de tijd ontbroken om de consequenties van de werking veel onderdelen door te denken en bovendien is het plaatje nog altijd niet compleet. Bij gebrek aan tijd is ook verzuimd mogelijke andere, mogelijk (veel) eenvoudiger oplossingen te onderzoeken. Zoals in huidige tijden een flinke verruiming van het omslagstelsel. Dan kunnen de premies fors naar beneden. Dat creëert rust aan meerdere fronten tegelijk.

We hebben nu een systeem waarin het nooit genoeg is en tegelijk een enorm spaaroverschot gecreeerd. De premies zijn vanaf de jaren 50 -met uitzondering van een korte onderbreking in de jaren '90- steeds hoger dan wat er wordt uitgekeerd. Dat zijn macro-economische kosten, die grote nadelen voor onze economie met zich dragen.

Wat nu met de WTP wordt voorgesteld is het andere uiterste. Mensen zullen er echt door en onder gaan lijden.

Is wat in de afgelopen periode al naar voren kwam met de eenmalige opname bij de pensioeningangsdatum, de inrichting van het partnerpensioen en de experimenten met zelfstandigpensioenen op zich al niet een voldoende voorbode van wat ons allemaal nog boven het hoofd hangt bij een versnelde accordering en implementatie van iets zo complex als wat nu voorligt als WTP?

Ik sluit mij daarom graag aan bij o.a. Agnes Joseph, Dirk Bezemer en Martin ten Cate, en standpunten, recent te berde gebracht door Henk Bets van Actuariel Adviesbureau Confident, van Jan Tamerus (in zijn artikel in het FD van vrijdag 22 april jl.) en de uitspraken van Jelle Mensonides en Jean Frijns in hun recente publicatie: stop met het blijven aanjagen van de voorliggende conceptwetgeving!

We hebben de luxe van een enorm hoge mate van kapitaaldekking. Maak daar passend gebruik van om de onzekerheid zo veel mogelijk te dempen.

Beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald!